

Potilasohje

Biologinen lääke tai JAK-estäjä ja tuberkuloosi

Sairautesi hoitoon suunnitellaan biologista lääkehoitoa tai JAK-estäjälääkitystä. Tuberkuloositartunnan selvittäminen kuuluu osana lääkehoidon valintaan.

Latentissa tuberkuloosi-infektiossa (LTBI) henkilö on saanut tuberkuloositartunnan, mutta ei ole sairas. Tuberkuloosibakteeri on jäänyt elimistöön uinuvaan muotoon. Se voi herätä myöhemmin, mutta toistaiseksi elimistön puolustusjärjestelmä pitää sen hallinnassa. Henkilö on oireeton, eikä hän voi tartuttaa tuberkuloosia muihin.

Biologisista lääkkeistä TNF-salpaajat (etanersepti, infliksimabi, adalimumabi, sertolitsumabi, golimumabi) lisäävät tuberkuloosibakteerin aktivoitumisen riskiä huomattavasti. Muiden biologisten lääkkeiden vaikutus on vähäisempi. Hoitava lääkäri arvioi esitietojen, keuhkokuvan, veritestin (IGRA) ja valittavan lääkevalmisteen perusteella latentin tuberkuloosi-infektion hoidon tarpeen. Hoito annetaan vain, jos olet siihen halukas ja sitoudut hoitoon. Hoito on maksutonta.

Hoidossa käytetään tuberkuloosilääkkeitä (yleisimmät kolme vaihtoehtoa):

1. Isoniatsidi (Tubilysin®) 300 mg tabletti kerran päivässä vähintään kuuden kuukauden ajan
2. Isoniatsidi (Tubilysin®) 300 mg tabletti ja rifampisiini (painon mukaan Eremfat® 450 mg tai Rimapen® 600 mg) tabletti kerran päivässä kolmen kuukauden ajan
3. Rifampisiini (painon mukaan Eremfat® 450 mg tai Rimapen® 600 mg) tabletti kerran päivässä 4 kuukauden ajan

Isoniatsidiin liitetään aina B6-vitamiini. Lääkkeet määrätään sairaalan poliklinikalta joko sovittuun alueen apteekkiin tai luovutusreseptillä sairaala-apteekkiin.

Muiden lääkkeiden ja luontaislääkkeiden samanaikainen käyttö on otettava huomioon mahdollisten haitallisten yhteisvaikutusten takia. Siksi on tärkeää, että kerrot lääkärille kaikki lääkkeesi.

Mitkä ovat LTBI-hoidon haittavaikutukset?

Suurin osa haittavaikutuksista on lieviä ja ne menevät ohi lääkitystä jatkettaessa tai niihin on löydettävissä lievityskeinoja.

Rifampisiini muuttaa virtsan, sylkinesteen ja kyynelnesteen oranssin väriseksi. Tämä ei ole haitallista, mutta piilolinssejä ei saa käyttää värjäytymisen vuoksi. Rifampisiini heikentää e-pillereiden tehoa, siksi hoidon aikana tulee raskauden ehkäisyyn käyttää myös muita keinoja.

Isoniatsidi voi aiheuttaa raajojen puutumista ja pistelyä, jota ehkäistään B6-vitamiinilisällä. Isoniatsidi voi aiheuttaa kasvojen punoitusta ja pääsärkykohtauksia, harvemmin pyörtymisen. Tämä liittyy tiettyjen ruoka-aineiden sisältämään tyramiiniin ja histamiiniin. Vältä näitä: kypsytetyt juustot, punaviini, tonnikala, salami-tyyppiset makkarat.

Tuberkuloosilääkkeet voivat aiheuttaa maksatulehduksen. Oireena voi olla pahoinvointia, oksentelua tai vatsakipua. Ihon ja silmien valkuaisen väri voi muuttua keltaiseksi. Maksatulehdus voi olla myös oireeton ja tulla esiin verikokeissa. Maksan toimintakokeita seurataan hoidon aikana säännöllisesti.

Alkoholin käyttö lisää maksatulehduksen kehittymisen riskiä. Vältä alkoholin käyttöä lääkehoidon aikana.

Vaarattomia oireita, jotka eivät estä LTBI-hoidon jatkamista:

- Akne voi pahentua isoniatsidihoidon vuoksi; tätä voidaan hoitaa aknen paikallishoitovalmistein
- Hiusten lähtöä voi esiintyä isoniatsidihoidon vuoksi; tämä korjaantuu hoidon päätyttyä

- Kohtauksellinen kasvojen tai päänahan punoitus ja kutina 2–3 tuntia rifampisiinilääkkeen ottamisesta; tätä oiretta voidaan hoitaa antihistamiinivalmistein.

Ota yhteyttä hoitavaan lääkäriin, jos sinulle tulee seuraavia oireita:

- Kutiseva ihottuma
- Pahoinvointi, ripuli ja ruokahaluttomuus
- Käsien ja jalkojen puutuminen, särky tai pistely (tarkista, että olet ottanut B6-vitamiinia)
- Uunihäiriöt, masentuneisuus, keskittymishäiriöt, huimaus.

Ota heti yhteyttä hoitavaan lääkäriin tai hakeudu päivystysasemalle ja keskeytä LTBI-hoito, jos sinulle tulee seuraavia oireita:

- Oksentelu ja voimakas vatsakipu
- Ihon tai silmien valkuaisen värin muuttuminen keltaiseksi
- Kuume ja ihottuma
- Virtsamäärien pieneneminen, virtsan muuttuminen väriltään hyvin tummaksi
- Näkökyvyn heikkeneminen
- Kouristuskohtaus
- Näkö- tai kuuloharhat
Itsemurha-ajatukset, voimakkaat mielialan vaihtelut
- Poikkeavat ien- tai nenäverenvuodot.

Lääkehoidon seurantakokeet

Sinusta katsotaan verenkuvaa, munuaisarvo ja maksa-arvoja hoidon aloitushetkellä, kahden viikon kohdalla, 1 kk kohdalla ja sen jälkeen kuukausittain hoidon loppuun saakka tai jos sinulla on maha-suolikanavan oireita (pahoinvointi, oksentelu, vatsakipu, keltaisuus).

Mitä vielä pitäisi tietää?

Lääkehoidolla voidaan estää tuberkuloositaudin kehittyminen valtaosalla hoidon saaneista. Seuraa kuitenkin terveydentilaasi. Ota yhteyttä lääkäriin, jos sinulle tulee pitkittynyttä yskää, limaisuutta, ysköksiä, ruokahaluttomuutta, laihtumista, voimakasta väsymystä tai yöhikoilua.

[Lisätietoa tuberkuloosi.fi -verkkosivuilta.](https://www.tuberkuloosi.fi/verkkosivuilta)